Asiantuntijalausunto; Pienten kuntien taloustilanne ja sote palveluiden järjestäminen

144/00.04.00/2020

Kunnanhallitus 26.10.2020 § 272

Karstulan kunnalle on osoitettu Eduskunnan kunta- ja terveysjaoston pyyntö kirjallista asiantuntijalausunnosta. Keski-Suomesta vastaava pyyntö on kunnista toimitettu vain Jämsän kaupungille ja sen lisäksi vain Hämeenlinnan kaupungille. Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+146/2020

Teema: Pienten kuntien taloustilanne ja sote-palveluiden järjestäminen

Määräaika: Kirjallinen asiantuntijalausunto pyydetään toimittamaan viimeistään torstaina 29.10.2020 klo 14.00 mennessä.

Vastausosoite: kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Valiokunta kuulee pääsääntöisesti useita asiantuntijoita. Asian valmistellut ministeriö vastaa asian esittelystä ja muut asiantuntijat voivat keskittyä omien näkemystensä esittämiseen ja perustelemiseen.

Koronatilanteen takia valiokunnat kokoontuvat vain välttämättömien asioiden käsittelemiseksi. Valiokuntien ja eduskuntaryhmien kokouksia on siirretty muun muassa auditorioihin, ja asiantuntijoita kuullaan etänä tai heiltä pyydetään kirjalliset lausunnot. Valiokunnat voivat kokoontua tarvittaessa epävirallisiin kokouksiin etäyhteyksin kuulemaan asiantuntijoita.

Koska lausuntopyyntö on osoitettu suoraan Karstulan kunnalle, tulee kunnan käyttää oikeutensa lausua kyseessä olevasta asiasta. Lausuntopyyntö koskee erittäin laajaa aineistoa (1001 sivua), joten tässä lausunnossa kiinnitetään huomiota vain olennaisimpiin seikkoihin.

Lisätietoja: kunnanjohtaja Pekka Kanervio, puh. 044 459 6602.

Päätösehdotus (kunnanjohtaja):

Karstulan kunta antaa seuraavan lausunnon HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 teemasta Pienten kuntien taloustilanne ja sote-palveluiden järjestäminen:

Kuntatalouden tukemista koronan vaikutuksilta voidaan pitää erittäin hyvänä toimena. Myös määrärahojen varaaminen koronavirustilanteen välittömiin kustannuksiin voidaan pitää hyvänä kuntatalouden kannalta. On oletettavissa, että koronan vaikutukset näkyvä kunnissa osittain viiveellä vasta vuoden 2021 aikana.Varsinkin vaikutukset kuntien verotuloihin voivat olla suuretkin. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että tehtävät toimet eivät vahvista kuntataloutta, vaan vain korvaavat muiden tulojen vähennystä tai kustannusten kasvua.

Hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtäviä lisäävät toimenpiteet kasvattavat sekä kuntien toimintamenoja että valtionapuja. Valtion toimenpiteiden nettovaikutus kuntatalouteen on kuntataloutta vahvistava. Pitkäaikainen kokemus kunnissa on, että vaikutusten arviointimenetelmä ei ole onnistunut kuvaamaan riittävän tarkasti vaikutuksia kuntatalouteen. Kuntalain (410/2015) § 12 mukaan rahoituksen riittävyyttä tulee arvioidaan esimerkiksi kuntien tehtävien muutosten osalta. Uudet tehtävät tulisi korvata 100 %:sti. Vuosiin 2021-2024 sisältyy useita uudistuksia, joiden on arvioinut olevan vaikutuksiltaan 790 M€. On erittäin tärkeää, että menojen kasvua tarkastellaan myös toteuman perusteella. Valtion tarkastusvirasto on huomauttanut asiasta useamman kerran, viimeksi vuonna 2018, jossa todetaan, että rahoitusperiaatteen toteutumisen analyysi kuntatalousohjelmassa on mekaanista, eikä sen toteutumiseen oteta selkeää kantaa (Kuntatalouden ohjaus, VTV 22.3.2018).

Valtiontalouden alijäämäisyys tulevina vuosina tulee olemaan uhka myös kuntien taloudelle, koska liikkumavara kuntien tukemiseksi talousvaikeuksissa tulee olemaan olematon.

Sote-uudistuksen loppuun saattaminen antaisi erityisesti pienille kunnille mahdollisuuden parempaan talouden suunnitteluun. Nykyisin sote-menojen osuus kunnan menoista on kasvamassa kiihtyvää vauhtia ja esimerkiksi Karstulan osalta sotemenojen osuus olisi muutamassa vuodessa nousemassa 60 %:sta yli 70 %:iin toimintakatteesta. Tämä on sietämätön tilanne ja alkaa vaarantaa muiden lakisääteisten palvelujen ylläpitoa.

Kunnallisverojen tuotto laskee tuloveroon kohdistuvilla muutoksilla (progreesiivisen rajan korotus, työtulovähennyksen korotus, perusvähennyksen korotus). Yhteisöveron kuntaosuuden korottaminen korvaavan menetyksen toteutuessaan arvioidusti, vaikkei se ole siihen tarkoitettu. Huojennukset, jotka koskevat myös kunnallisverotusta, saattavat vaikuttaa kuntien kunnallisveroprosentin korottamiseen, jolloin annetettu huojennus kohdistuu korotuksena niihin, joita huojennukset eivät koske. Tämä lisää kuntalaisten eriarvoisuutta hyvin voimakkaasti.

Yhteenveto:

Kuntaloudessa on monia uhkia, kuten edellä on todettu. Sote-uudistuksen toteuttaminen aikataulun mukaisesti vahvistaisi erityisesti pienten kuntien mahdollisuutta selviytyä jäljelle jäävistä velvoitteista. Merkittävää on kuitenkin kunnan käyttöön jäävän valtionosuuden ja verotulojen määrä. Tähän liittyvät vahvasti myös kunnille osoitettavat uudet tehtävät, joiden vaikutus on arvioitava todellisten vaikutusten mukaisesti.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti.

Muutoksenhaku: Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

- vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (Kuntal 136 §)
- virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija
 on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)
- etuosto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)

Pöytäkirjanotteen oikeaksi todistaa

Karstulassa, 27.10.2020

Riikka Perkiö, hallinto- ja henkilöstöpäällikkö